ไปด้วยกัน.....ไปได้ไกล

"ผู้ป่วยมาคนเดียว เดินไม่ได้ ไม่มีญาติ ถูกทิ้งไว้ที่ OPD" คือข้อมูลที่ฉันได้รับจากพยาบาลตึกผู้ป่วยใน ก่อนที่จะได้เจอกับตัวจริงของผู้ป่วย ภาพชายวัย48ปี ผมสีดอกเลา ผิวดำแดง รูปร่างผอม ขาทั้งสองลีบเล็ก เดินไม่ได้ คลานเข่าโดยใช้มือพยุงและลากตัวเองเข้ามาหาฉัน สร้างความรู้สึกหลายอย่างให้กับฉันทั้งสงสารทั้งแปลกใจ เกิดคำถามขึ้นในใจของฉัน ใครหนอช่างใจร้ายเอาผู้ป่วยมาทิ้งไว้? ฉันสลัดความคิดทิ้งไป ความสงสารเป็นสิ่งที่ดีแต่อาจทำให้ฉันมองไม่เห็นคุณค่าหรือศักยภาพของผู้ป่วย หากฉันเปลี่ยนทัศนคติต่อภาพที่เห็นผู้ป่วยคลานออกมา เป็นผู้ป่วยมารถช่วยเหลือตนเองได้ น่าจะดีกว่าในการวางแผนช่วยเหลือผู้ป่วย ฉันผู้ป่วยให้มานั่งที่ม้าหินอ่อน พูดคุยสร้างสัมพันธภาพ พร้อมทั้งขอข้อมูลครอบครัวเพื่อประสานการให้ความช่วยเหลือ จากการพูดคุยทราบว่าผู้ป่วยมีอาการทางจิตนานหลายสิบปี รักษาแบบผู้ป่วยนอก ไม่เคยอาการกำเริบหนัก เนื่องจากมารดาเป็นผู้ดูแลเรื่องการรับประทานยามาโดยตลอด จนกระทั่งมารดาเสียชีวิต ผู้ป่วยขาดผู้ดูแล ขาดยาทำให้อาการกำเริบถูกนำส่งโรงพยาบาลในที่สุด ฉันคิดว่าผู้ป่วยส่วนใหญ่มักประสบปัญหาถูกทอดทิ้งเวลาที่ผู้ดูแลหลักเจ็บป่วยหรือเสียชีวิต หากมีการสร้างเครือข่ายร่วมกันในชุมชนแห่งนี้เพื่อดูแลผู้ป่วยจิตเวชคงจะดีไม่น้อย

ฉันโทรประสานรพ.สต.ใกล้บ้านผู้ป่วย เพื่อสอบถามข้อเท็จจริง ทราบว่าผู้ป่วยอยู่กับพ่อเลี้ยงวัยชราสุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง ตาด้านขวาบอดและพี่ชายที่มีอาการทางจิตแต่ไม่ยอมรับประทานยา ทางบ้านไม่อยากรับภาระในการดูแลผู้ป่วย อยากส่งผู้ป่วยเข้าสถานสงเคราะห์ แต่จากการประเมินของฉันและเจ้าหน้าที่ในตึกมีความเห็นตรงกันว่า หากส่งผู้ป่วยเข้าสถานสงเคราะห์อาจมีความเสี่ยงถูกทำร้ายหรือเสียชีวิตเนื่องจากผู้ป่วยร่างกายไม่แข็งแรงและเดินไม่ได้

สถานสงเคราะห์ควรเป็นทางเลือกสุดท้ายของปัญหานี้ ฉันเชื่อว่าบ้านและชุมชนเป็นสถานที่ฟื้นฟูผู้ป่วยที่ดีที่สุด แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นสถานที่ที่ทำให้ผู้ป่วยอาการทรุดหนักลงได้เช่นกัน ขึ้นอยู่กับว่าเราจะทำให้มันเป็นแบบไหน ผู้ป่วย ญาติและคนในชุมชนล้วนมีศักยภาพเพียงแต่รอการกระตุ้นและนำศักยภาพที่มีออกมาใช้ ฉันโทรประสานเจ้าหน้าที่รพ.สต. อีกครั้งเพื่อร่วมมือวางแผนการดูแลผู้ป่วยหลังจำหน่าย เจ้าหน้าที่ยินดีให้ความช่วยเหลือแต่ยังมีความกังวลเนื่องจากเพิ่งย้ายมาใหม่และไม่มีประสบการณ์การทำงานเรื่องผู้ป่วยจิตเวชมาก่อน ถือเป็นความท้าทายของโรงพยาบาลจิตเวชที่จะเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความมั่นใจให้แก่เจ้าหน้าที่ ฉันบอกกับเจ้าหน้าที่ว่า "ประสบการณ์สามารถสร้างขึ้นมาใหม่ได้ แต่สิ่งสำคัญที่สุดในการดูแลและช่วยเหลือผู้ป่วยจิตเวช คือใจ ใจที่ปรารถนาดี ใจที่ต้องการช่วยเหลือผู้ป่วย ถ้าใจมาก็ถือว่าสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง ส่วนเรื่องวิธีการดูแลเราจะเรียนรู้ไปด้วยกัน ทางโรงพยาบาลจิตเวชและเจ้าหน้าที่ อ.สม.จะคอยเป็นพี่เลี้ยงให้" เจ้าหน้าที่รู้สึกมีความมั่นใจและมีกำลังใจมากขึ้น

การลงเยี่ยมบ้านและส่งผู้ป่วยกลับมีอุปสรรคไม่น้อย พ่อเลี้ยงยืนกรานที่จะไม่รับดูแลผู้ป่วย กลุ่มนักศึกษาฝึกงานที่เดินทางไปด้วยหน้าถอดสี กลัวจะถูกไล่ตะเพิดออกจากบ้าน สถานการณ์ไม่สู้ดีนัก

พยาบาลประจำตึก ฉันและหัวหน้าใช้เวลาอยู่นานในการพูดคุย เพื่อขอความร่วมมือในการดูแลผู้ป่วย โดยที่เราจะไม่ทอดทิ้งผู้ป่วยและญาติ เจ้าหน้าที่รพ.สต.เข้ามาดูแลเรื่องการฉีดยาโดยจะเข้ามาเดือนละ2ครั้ง อ.สม.จะเข้ามาดูแลเรื่องการรับประทานยาของผู้ป่วยโดยจะเข้ามาดูทุกวันๆวันละ2ครั้ง และทำหน้าที่ประสานร้านค้าในชุมชนไม่ให้ขายสิ่งเสพติดให้แก่ผู้ป่วยและพี่ชาย นักสังคมสงเคราะห์รับผิดชอบเรื่องยาของพี่ชายผู้ป่วย โดยประสานแพทย์ประจำตัวเพื่อปรับยาบางชนิดเป็นยาฉีดเพื่อเพื่อป้องการอาการกำเริบการจากไม่ยอมรับประทานยา และทุกครั้งที่พ่อเลี้ยงมารับยาให้ผู้ป่วยและพี่ชายนักสังคมสงเคราะห์จะสอบถามอาการผู้ป่วยและให้ความช่วยเหลือพร้อมทั้งรับฟังปัญหาของพ่อเลี้ยงทุกครั้ง หลังพูดคุยเสร็จพ่อเลี้ยงมีทีท่าเย็นลง ยินดีรับฟังและให้ความร่วมมือในการดูแลผู้ป่วย

หลังจำหน่ายได้2สัปดาห์พ่อเลี้ยงเดินทางมารับยาให้บุตรชายคนโต ฉันประสานแพทย์เจ้าของไข้เพื่อขอปรับยารับประทานเป็นยาฉีด หลังจากรับยาแล้วฉันสอบถามอาการของผู้ป่วย พ่อเลี้ยงตอบว่าตอนนี้ไม่มีปัญหาอะไร รพ.สต.มาฉีดยาให้ตามกำหนด อ.ส.ม.ก็เข้ามาดูให้ทุกวัน ตอนนี้มีความสุขมากขึ้น รู้สึกว่าตนเองไม่โดดเดี่ยว ไม่ถูกทอดทิ้งให้ดูแลผู้ป่วยตามลำพัง มีกำลังใจในการดูแลผู้ป่วยมากขึ้น ฉันรู้สึกดีใจและภูมิใจมากๆ ที่ได้ทำให้ผู้ป่วยกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวและชุมชนได้ ได้สร้างเครือข่ายเล็กๆที่เข้มแข็ง เป็นเครือข่ายที่จะค่อยๆเติบโตไปพร้อมๆกับเราและคอยช่วยเหลือกันในการดูแลผู้ป่วยต่อไป

พรชนก ทานา
นักสังคมสงเคราะห์ปฏิบัติการ
กลุ่มงานสังคมสงเคราะห์